

Профорієнтаційна робота в школі (методичні рекомендації класному керівнику, вчителю-предметнику, бібліотекарю, соціальному педагогу, шкільному психологу, медичним працівникам)

Цілі і завдання профорієнтаційної роботи.

Сучасна економічна і політична обстановка змушує пред'являти все більш високі вимоги до індивідуальних психофізіологічних особливостей людини. Ринкові відносини кардинально міняють характер і цілі праці: зростає його інтенсивність, посилюється напруженість, потрібен високий професіоналізм, витривалість і відповідальність.

У зв'язку з цим величезну увагу необхідно приділяти проведенню цілеспрямованої профорієнтаційної роботи серед молоді та школярів, яка повинна спиратися на глибоке знання всієї системи основних чинників, що визначають формування професійних намірів особистості та шляхи її реалізації.

Профорієнтація - це науково обгрунтована система соціально-економічних, психолого-педагогічних, медико-біологічних і виробничо-технічних заходів з надання молоді особистісно-орієнтованої допомоги у виявленні та розвитку здібностей і схильностей, професійних і пізнавальних інтересів у виборі професії, а також формування потреби і готовності до праці в умовах ринку, багатуукладності форм власності та підприємництва. Вона реалізується через навчально-виховний процес, позаурочну і позашкільну роботу з учнями.

Цілі:

- надання профорієнтаційної підтримки учням в процесі вибору профілю навчання і сфери майбутньої професійної діяльності.

- вироблення у школярів свідомого ставлення до праці, професійне самовизначення в умовах свободи вибору сфери діяльності відповідно до своїх можливостей, здібностей та з урахуванням вимог ринку праці.

Завдання:

- отримання несуперечливих даних про переваги, схильностях і можливостях учнів для поділу їх за профілями навчання;

- забезпечення широкого діапазону варіативності профільного навчання за рахунок комплексних та нетрадиційних форм і методів, що застосовуються на уроках елективних курсів і у виховній роботі;

- додаткова підтримка деяких груп школярів, у яких легко спрогнозувати складності працевлаштування - учнів корекційних класів та шкіл та ін;

- вироблення гнучкої системи кооперації старшому ступені школи з установами додаткової і професійної освіти, а також з підприємствами міста, регіону.

Професійна орієнтація - це багатоаспектна система, що включає в себе просвітництво, виховання, вивчення психофізіологічних особливостей, проведення психодіагностики, організація елективних курсів, а також, що особливо важливо, занять з психології. Це не випадково, тому що тільки на них відбувається безпосередній вплив на психіку школяра через спеціально організовану діяльність спілкування. Т. о. можна виділити наступні аспекти: соціальний, економічний, психолого-педагогічний, медико-фізіологічний.

Соціальний аспект полягає у формуванні ціннісних орієнтацій молоді в професійному самовизначенні, де робиться акцент на вивченні вимог до кваліфікації працівника тієї чи іншої сфери.

Економічний аспект - це процес управління вибором професії молоді відповідно до потреб суспільства та можливостями особистості (вивчення ринку праці).

Психологічний аспект полягає у вивченні структури особистості, формуванні професійної спрямованості (здатність до усвідомленого вибору).

Педагогічний аспект пов'язаний з формуванням суспільно значущих мотивів вибору професії та професійних інтересів.

Медико-фізіологічний аспект висуває такі основні завдання як розробка критеріїв професійного відбору відповідно до стану здоров'я, а також вимог, які пред'являє професія до особистості кандидата.

Малюнок 1

З урахуванням психологічних і вікових особливостей школярів можна виділити наступні етапи, зміст професійної роботи в школі:

1-4 класи: формування у молодших школярів ціннісного ставлення до праці, розуміння його ролі в житті людини і в суспільстві, розвиток інтересу до навчально-пізнавальної діяльності, заснованої на посильній практичній включеності в різні її види, в тому числі соціальну, трудову, ігрову, дослідницьку.

5-7 класи: розвиток у школярів особистісного сенсу в придбанні пізнавального досвіду і інтересу до професійної діяльності; подання про власні інтереси і можливості (формування образу "Я"); придбання первинного досвіду в різних сферах соціально-професійної практики: техніці, мистецтві, медицині, сільському господарстві, економіці та культурі. Цьому сприяє виконання

учнями професійних проб, які дозволяють співвіднести свої індивідуальні можливості з вимогами, що висуваються професійною діяльністю до людини.

8-9 класи: уточнення освітнього запиту в ході факультативних занять та інших курсів за вибором; групове та індивідуальне консультування з метою виявлення та формування адекватного прийняття рішення про вибір профілю навчання; формування освітнього запиту, відповідного інтересам і здібностям, ціннісним орієнтаціям.

10-11 класи: Навчання діям по самопідготовці і саморозвитку, формування професійних якостей в обраному виді праці, корекція професійних планів, оцінка готовності до обраної діяльності.

Зміст профорієнтації в умовах безперервної освіти.

Рішення задач профорієнтації здійснюється в різних видах діяльності уч-ся (пізнавальної, суспільно корисною, комунікативної, ігрової, продуктивній праці).

З цією метою щорічно складаються шкільні та міські плани роботи з профорієнтації. Цей напрямок простежується в плані кожного класного керівника - розділ профорієнтація. Відповідальними за профорієнтаційну роботу в школах є заступники директорів з виховної роботи. Допомога класним керівникам в організації цього блоку роботи також надають соціальні педагоги, психологи, викладачі-організатори ОБЖ, вчителі "Технології". Тісні контакти шкіл з МУК, підприємствами, навчальними закладами профтехосвіти, середніми та вищими навчальними закладами, позашкільними установами, територіальними центрами профорієнтації.

Однією зі складових сторін системи профорієнтації є діагностика професійної спрямованості учнів 7-9 класів, яку проводять психологи. На підставі цих даних подальшу роботу з батьками та учнями проводять класні керівники.

Структура діяльності педколективу щодо проведення профорієнтаційної роботи в школі

Координатор діяльності: заступник директора з виховної роботи заступник директора з виховної роботи, в функції якого входять:

- вироблення стратегії взаємодії суб'єктів, відповідальних за педагогічну підтримку самовизначення школярів з метою узгодження та координації їх діяльності;

- підтримання зв'язків загальноосвітнього закладу з соціальними партнерами, що впливають на самовизначення учнів основної та старшої школи;

планування роботи педагогічного колективу з формування готовності учнів до профільного та професійного самовизначення відповідно до концепції та освітньою програмою загальноосвітнього закладу;

- здійснення аналізу і корекції діяльності педагогічного колективу з даного напрямку (консультації вчителів-предметників, класних керівників по організації системи навчально-виховної роботи, спрямованої на самовизначення учнів: профпросвещеніє, профконсультування, профдіагностика визначення індивідуальної освітньої траєкторії;

проведення педагогічних рад, виробничих нарад з проблеми профільного та професійного самовизначення старшокласників;

- створення учнівських виробничих бригад, організація літньої трудової практики;

- організація участі обдарованих дітей у предметних олімпіадах різного рівня;

- організація системи підвищення кваліфікації класних керівників (тьюторів, кураторів), вчителів-предметників, шкільного психолога з проблеми самовизначення учнів;

- здійснення контролюючих функцій роботи класних керівників (тьюторів, кураторів), вчителів-предметників, шкільного психолога з проблеми профільного та професійного самовизначення учнів;

- організація занять учнів в мережі предпрофільної підготовки та профільного навчання; курирування викладання профорієнтаційних курсів в ході предпрофільної підготовки ("Твоя професійна кар'єра") і профільного навчання ("Технологія професійного успіху").

Виконують рекомендації координатора:

Класний керівник: спираючись на концепцію, освітню програму і план виховної роботи школи:

- становить для конкретного класу (групи) план педагогічної підтримки самовизначення учнів, що включає різноманітні форми, методи, засоби, що активізують пізнавальну, творчу активність школярів;

- організовує індивідуальні та групові профорієнтаційні бесіди, диспути, конференції;

- веде психолого-педагогічні спостереження схильностей учнів (дані спостережень, анкет, тестів фіксуються в індивідуальній карті учня);

- допомагає учням проектувати індивідуальну освітню траєкторію, моделювати варіанти профільного навчання та професійного становлення, здійснювати аналіз власних досягнень, скласти власний портфоліо;

- організовує відвідування учнями днів відкритих дверей у вузах та середніх професійних навчальних закладах;

- організовує тематичні та комплексні екскурсії учнів на підприємства;

- надає допомогу шкільному психологу в проведенні анкетування, учнів і їх батьків з проблеми самовизначення;

- проводить батьківські збори з проблеми формування готовності учнів до профільного та професійного самовизначення;

- організовує зустрічі учнів з випускниками школи - студентами вузів, середніх професійних навчальних закладів.

Вчителі-предметники:

- сприяють розвитку пізнавального інтересу, творчої спрямованості особистості школярів, використовуючи різноманітні методи і засоби: проектну діяльність, ділові ігри, семінари, круглі столи, конференції, предметні тижні, олімпіади, факультативи, конкурси стінних газет, домашні твори і т.д.:

- забезпечують профорієнтаційну спрямованість уроків, формують в учнів загальнотрудові, професійно важливі навички;
- сприяють формуванню у школярів адекватної самооцінки;
- проводять спостереження з виявлення схильностей і здібностей учнів;
- адаптують навчальні програми в залежності від профілю класу, особливостей учнів.

Бібліотекар:

- регулярно підбирає літературу для вчителів та учнів на допомогу вибору професії (за роками навчання) і профорієнтаційній роботі;
- вивчає читальські інтереси учнів і рекомендує їм літературу, що допомагає у виборі професії; організовує виставки книг про професії та читацькі диспути-конференції на теми вибору професії;
- узагальнює і систематизує методичні матеріали, довідкові дані про потреби регіону в кадрах та інші допоміжні матеріали (фотографії, вирізки, схеми, проспекти, програми, описи професій);
- регулярно влаштовує виставки літератури про професії за сферами і галузям (машинобудування, транспорт, будівництво, в світі мистецтва і т.д)

Соціальний педагог:

- сприяє формуванню у школярів групи ризику адекватної самооцінки, оскільки, як правило, у таких дітей вона занижена;
- надає педагогічну підтримку дітям групи ризику в процесі їх професійного і життєвого самовизначення;
- здійснює консультації учнів з соціальних питань;
- надає допомогу класному керівнику в аналізі та оцінці соціальних факторів, що ускладнюють процес самовизначення школяра.

Шкільний психолог:

- вивчення професійних інтересів і схильностей учнів здійснює моніторинг готовності учня до профільного та професійного самовизначення через анкетування учнів та їх батьків;
- проведення тренінгових занять з профорієнтації учнів;
- проводить бесіди, психологічне просвітництво для батьків і педагогів на тему вибору;
- здійснює психологічні консультації з урахуванням вікових особливостей учнів;
- запрошує батьків учнів для виступів перед учнями про свою професію, залучає їх для роботи керівниками гуртків;
- надає допомогу класному керівнику в аналізі та оцінці інтересів і схильностей учнів;
- створює базу даних по профдіагностики.

Медичний працівник:

- використовуючи різноманітні форми, методи, засоби, сприяє формуванню у школярів установки на здоровий спосіб життя;

- проводить з учнями бесіди про взаємозв'язок успішності професійної кар'єри і здоров'я людини;
 - надає консультації з проблеми впливу стану здоров'я на професійну кар'єру;
- надає допомогу класному керівнику, шкільного психолога та соціального педагога в аналізі діяльності учнів.

Напрями і форми роботи.

Організаційно-методична діяльність

- Робота координаторів по профорієнтаційній роботі з учнями.
- Методична допомога учителям у збірці матеріалів і діагностичних карт.

Робота з учнями

- Комплекс профорієнтаційних послуг у вигляді профдіагностичних заходів, занять та тренінгів з планування кар'єри;
- Консультації з вибору профілю навчання (інд., груп.).
- Анкетування
- Організація і проведення екскурсій (в навчальні заклади, на підприємства)
- Зустрічі з представниками підприємств, навчальних закладів.

Робота з батьками

- проведення батьківських зборів, (общешк., класно.);
- лекторії для батьків.
- індивідуальні бесіди педагогів з батьками школярів;
- анкетування батьків учнів;
- залучення батьків школярів для виступів перед учнями з бесідами;
- залучення батьків учнів для роботи керівниками гуртків, спортивних секцій, художніх студій, учнівських театрів, громадських учнівських організацій;
- допомога батьків в організації професійних проб старшокласників на підприємствах;
- допомога батьків в організації тимчасового працевлаштування учнів у канікулярний час;
- обрання батьківського комітету школи з представників батьківських комітетів класів, найбільш активних батьків учнів, готових у співпраці з учителями надавати педагогічну підтримку самовизначення школярів;
- створення опікунської ради, що включає працівників загальноосвітнього навчального закладу, батьків учнів, приватних підприємців, що надають спонсорську допомогу школі, представників шефських організацій і т.д.